

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

РУСИНЯК АНДРІЙ ІВАНОВИЧ

УДК 316.776:32](477)

**РЕГІОНАЛЬНІ ЗМІ В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ:
ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ**

23.00.02 – політичні інститути та процеси

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Львів – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі політичних інститутів та процесів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», МОН України.

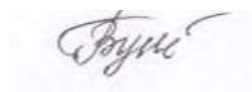
Науковий керівник	доктор історичних наук, професор МАРЧУК ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ , ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», завідувач кафедри політичних інститутів та процесів
Офіційні опоненти:	доктор політичних наук, професор НОВАКОВА ОЛЕНА ВІКТОРІВНА , Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, професор кафедри політичних наук
	кандидат політичних наук, доцент ШИМАНОВА-СТЕФАНИШИН ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА , Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, доцент кафедри гуманітарних дисциплін

Захист відбудеться 25 березня 2021 р. об 11:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 35.051.17 за адресою: 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1, ауд. 301.

Із дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий «23»лютого 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.В.Бунь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасний світ, пронизаний комунікаційними процесами, трансформується під їхнім впливом, змінює уявлення про відстані і кордони, про призначення традиційних інституцій. Серед них провідне місце посідають засоби масової інформації та комунікації як ланка, що з'єднує глобальний світ інформації з її споживачами, залучаючи їх до інформаційних обмінів. Функціонування медіасфери нерозривно пов'язане з політикою, її системними елементами, позаяк політичний розвиток також лежить у площині комунікаційних взаємодій – між владою та суспільством, всередині владних інститутів, між громадянами. Попри те, що увага до такої комунікації в Україні переважно зосереджена на рівні загальнодержавної політики, регіональний аспект не лише не втратив значення, але й набирає ваги у зв'язку з реалізацією реформи децентралізації. Ключовим актором регіонального інформаційно-комунікаційного середовища є місцеві засоби масової інформації, які також проходять складний і суперечливий етап трансформації. Ці чинники разом із динамічним розвитком медіатехнологій та впливів, формуванням рис інформаційного суспільства актуалізували дослідження регіональних ЗМІ та їхнього впливу на політичну систему сучасної України.

Зарубіжний досвід напрацював достатній інструментарій для формування регіонального медіасередовища, де локальним медіа створені належні умови для реалізації принципів свободи слова та плюралізму думок, дотримання галузевих стандартів та етичних норм, мінімізації політичного впливу. Більше того, приклад західних демократій демонструє практики впровадження дієвих механізмів існування громадських мовників як на регіональному, так і гіперлокальному рівнях (невеличких населених пунктів чи навіть мікрорайонів у містах). Такі кейси розвитку медіа «третього рівня» і громадянської журналістики є ознаками подальшої демократизації суспільно-політичних відносин і розвитку спільної відповідальності влади та громади – перших за дотримання принципів відкритості, других за формування власного локального медіапростору. Такі обставини спонукають до аналізу вітчизняного потенціалу реформування сфери мас-медіа, врегулювання тих інституціональних суперечностей, які не дозволяють українському медіасередовищу, зокрема регіональному, відповідати конкурентним вимогам і демократичним засадам, демонструючи тенденції політизації ЗМІ та монополізації інформації.

Вітчизняні засоби масової інформації активно залучені до процесів формування громадської думки, конструювання політичної реальності, здійснення різноманітних технологій впливу, особливо під час виборчих кампаній. Відповідні практики загальнонаціональних ЗМІ частково унормовані, науково досліджені й описані, тоді як поза увагою залишаються питання місця регіональних мас-медіа як в інформаційному просторі, так і в системі суспільно-політичних відносин, їхньої ролі у формуванні громадянського суспільства і пов'язаних із цим функцій інтеграції та соціалізації місцевих спільнот, архівування локальної історичної пам'яті як чинника територіальної

самоідентифікації населення. Нарешті, важливим напрямком дослідження регіональних медіа є їхня участь і потенціал у контексті глобального процесу конвергенції, який наразі визначає зміст і технологію усього спектру суспільних комунікацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження здійснене в рамках держбюджетної теми Навчально-методичного і наукового центру політичних та євроінтеграційних досліджень «Євроінтеграційний вибір України: історія, політика, перспективи» за номером державної реєстрації 0109U001413 ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Мета дисертаційного дослідження – з'ясувати роль, потенціал та можливості впливу регіональних засобів масової інформації на політичну систему сучасної України. Цій меті підпорядковані такі дослідницькі **завдання**:

- виокремити політологічний дискурс у дослідженнях засобів масової інформації;
- визначити функціональні особливості регіональних ЗМІ;
- систематизувати методологію вирішення дослідницьких завдань;
- проаналізувати зарубіжний досвід формування регіонального медіапростору;
- дослідити політико-правові умови діяльності регіональних ЗМІ в Україні;
- охарактеризувати партійну пресу як комунікаційну складову місцевих електоральних кампаній;
- визначити чинники політизації регіонального медіаринку;
- оцінити ресурсний потенціал місцевих ЗМІ у контексті розбудови громадянського суспільства;
- дослідити можливості конвергенції регіональних ЗМІ як засобу конструювання нової політичної реальності.

Об'єкт дослідження – інституціональні умови функціонування регіональних засобів масової інформації України.

Предмет дослідження – місце та роль регіональних ЗМІ у суспільно-політичних процесах сучасної України.

Методологічна основа дисертаційного дослідження. Багатоаспектність проблематики та міждисциплінарний характер дисертаційної роботи зумовили необхідність застосування інструментарію як загальнонаукових підходів, так і спеціальних методів. Специфіка дослідницьких завдань обґрунтовує переважаючий вплив структурно-функціонального аналізу, за допомогою якого було визначено місце ЗМІ у соціально-політичній структурі, медіасередовищі, їхню роль в електоральному процесі, у площині здійснення політичних технологій; з'ясовано специфіку контенту регіональної партійної преси, її пріоритетні функції; структуровано безпосередньо ЗМІ, де серед усталених різновидів за типами носіїв та форм власності виокремлено сегмент за територіальним охопленням аудиторії – регіональні засоби масової інформації з притаманними їм функціями; визначено складові медіаринку (засоби масової інформації, контент, аудиторія, рекламодавці).

Інституціональний метод у поєднанні з нормативним підходом уможливили з'ясування умов функціонування різних видів медіа і в цілому інформації як в Україні, так і країнах зарубіжжя. Інструментарій компаративного підходу застосовано для з'ясування спільних та відмінних рис традиційних та «нових» медіа, функціонування центральних та регіональних засобів масової інформації, які об'єднує інформаційний функціонал, але відрізняє ресурсна складова, імунітет до стороннього впливу тощо. Також методом порівняння з'ясовані відмінності між напрямками унормування діяльності засобів масової інформації в західних країнах та Україні, у перебігу конвергенції місцевих та центральних мас-медіа.

Методологічно обґрунтованим було використання принципу конвергенції, який інтегрувався у сферу медіа через процеси, які трансформують традиційні ЗМІ у нові – мультиплатформенні, інтерактивні, мультимедійні, гіпертекстуальні. Медіаконвергенцію актуалізовано як один із найвпливовіших процесів сучасності, позаяк він охоплює соціокультурні, технологічні, економічні елементи, зумовлює подальші гібридизацію й асиміляцію медіа.

Аналітичний метод знайшов своє застосування у більшості обґрунтувань наукових припущень: щодо медіапроцесів у пострадянських країнах, впливу регіональних мас-медіа на громадянське суспільство і ролі у ньому реформи децентралізації та ін. Дослідження явищ медіа- культури, освіти і грамотності зумовило актуалізацію використання ціннісного підходу.

Методологічні прийоми контент-аналізу, фактологічного та статистичного підходів, соціологічного методу дозволили аргументувати політичний вплив на регіональні медіаринки, з'ясувати наслідки діяльності політизованих медіа, функціонування місцевої партійної преси, оцінити динаміку змін у ставленні громадян до ЗМІ.

Наукова новизна отриманих результатів зумовлена методологією вирішення та результатами дослідницьких завдань і конкретизована у таких положеннях:

уперше:

– запропоновано авторське визначення поняття «ресурси засобів масової інформації» як сукупності можливостей, засобів та умов, які дозволяють забезпечити повний цикл обігу інформації та змістів – від появи інформаційного приводу до його презентації аудиторії у вигляді медіаконтенту із подальшою капіталізацією процесу. До ресурсів засобів масової інформації відносимо: інформацію та її джерела, кадри, засоби самоокупності та інвестиції, медіаринок та відповідну інфраструктуру, знання про процес обробки та презентації інформації;

– встановлено в цілому відповідність практики регіональних партійних газет моделі функціонування видань на центральному рівні, що дозволило екстраполювати висновки про зниження впливу партій у формуванні усвідомленого вибору громадянина через обмежену спрямованість партійної преси, неможливість надання об'єктивної інформації про хід виборчого процесу та внутрішньопартійні тенденції через її чітку політико-ідеологічну заданість, недостатній рівень її затребуваності через зосередження видань на

висвітленні актуальних для власне партії матеріалів, зниження активності (або припинення існування) партійної періодики у післявиборчий період у зв'язку з відсутністю цілісної концепції політичної комунікації;

– визначено критерії оцінки ресурсного потенціалу регіональних ЗМІ у контексті розбудови громадянського суспільства, які пов'язуємо із виконанням неполітичних функцій мас-медіа: суспільної консолідації та діалогу; архівування важливих подій у житті місцевих мешканців та населених пунктів як вагомого елемента історичної та національної пам'яті; забезпечення можливості через коментарі та обговорення у ЗМІ і соціальних медіа реагувати на місцевий порядок денний, формуючі спільні позиції та моделі соціального партнерства; соціалізації громадян, їхньої інтеграції у суспільні процеси, що стає можливим, коли людина отримує інформацію і реагує на події, які відбуваються у безпосередній близькості до неї.

уточнено:

– зміст регіонального медіаринку України як системи взаємовідносин виробників інформаційного контенту, аудиторії та зацікавлених у впливі на неї суб'єктів, сфера інтересів яких обмежується певними межами територіального поділу (адміністративного чи умовно регіонального); визначено характеристики українського медіаринку, а саме концентрованість, комерціалізованість, політизованість, конкурентність, конвергентність, регульованість, сегментованість і структурованість;

– роль регіональних медіа країн розвинутої демократії у процесах формування ідентичності та культури громади, у визначенні ступеня зрілості форм і методів функціонування місцевої спільноти, у підтримці громадянських ініціатив. Водночас, констатовано посилення процесів копіювання моделі «державного втручання в медіасферу» країнами-сусідами, активізацію експансії олігархічних структур щодо медіа, зменшення громадського контролю за процесом врегулювання діяльності ЗМІ, що нівелює визнану демократичність медійного законодавства та негативно впливає на свободу та незалежність засобів масової інформації;

набуло подальшого розвитку:

– положення щодо відповідності політико-правових умов позитивній динаміці функціонування регіональних медіа в сучасній Україні. Поряд з цим, доведено, що суперечливість та несистемність вітчизняної правової політики, кон'юнктурна спрямованість формування законодавчої бази в інформаційній сфері зумовлює посилення від'ємного показника демократичних перетворень для якісного функціонування українських ЗМІ;

– дослідження активності традиційних місцевих ЗМІ у мережі Інтернет, яке дозволило зробити висновок, що їхня конвергенція є навздогінною, тобто не синхронною із глобальним процесом медіатрансформацій. Це зумовлено відсутністю відповідного досвіду та навичок у використанні мультимедійних платформ, браком відповідних кадрів, дефіцитом матеріально-фінансових ресурсів, мінливістю аудиторії, яка орієнтована на вже існуючих онлайн-мовників;

– аналіз тенденцій політизації регіонального ринку медіа в Україні, чинниками якої визначено: потребу засобів масової інформації у фінансовій

підтримці; виборчий процес, в який у різних формах залучені ресурси засобів масової інформації; нарощування власності і впливів економічними елітами (на основі аналізу медіавласності у регіональному розрізі встановлено присутність політично-бізнесового лобі на медіаринку всіх регіонів України); формування партійних структур та переформатування місцевих еліт, мотивованих, зокрема, децентралізацією влади.

Практичне значення одержаних результатів визначається їхньою актуальністю, новизною і висновками – як теоретико-методологічними, так і емпіричними. Проаналізовані та структуровані у науковій роботі теоретичні концепції та підходи, нормативно-правова база зумовлюють напрямки подальших міждисциплінарних досліджень функціонування елементів медіапростору у контексті їхньої взаємодії з політичною системою. Теоретичну цінність мають результати дослідження суто регіонального сегменту медіапростору, у першу чергу, щодо політичних та неполітичних функцій регіональних мас-медіа. Стратегічно важливими для України є результати аналізу ролі процесу децентралізації для якісного розвитку регіональних ЗМІ та їхнього впливу на формування громадянського суспільства. Основні положення та висновки дисертаційної роботи актуальні для використання у навчальному процесі, зокрема, для майбутніх фахівців у галузях політології, масових комунікацій, психології, державного управління, а також у професійній діяльності політиків та журналістів.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри політичних інститутів та процесів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Викладені у роботі теоретичні положення апробовані у виступах на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Регіональна політика в контексті європейської інтеграції України» (м. Івано-Франківськ, 12 вересня 2014 р.), Всеукраїнській конференції «Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональний виміри» (м. Івано-Франківськ, 12-13 жовтня 2017 р.), Всеукраїнському круглому столі із міжнародною участю (до 100-річчя від заснування Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка) (м. Кам'янець-Подільський, 27-28 вересня 2018 р.), XII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Модернізація політичної системи сучасної України: стан та перспективи розвитку» (м. Северодонецьк, 26 грудня 2018 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні наукові дослідження різноманітних соціальних процесів сучасного суспільства» (м. Одеса, 11-12 вересня 2020 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Україна. Європа. Світ. Історія та сучасність» (м. Київ, 4-5 грудня 2020 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 11 наукових публікацій, з яких 4 статті у фахових виданнях із політичних наук в Україні, 1 стаття в іноземному виданні, 6 опублікованих тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів (дев'ять підрозділів), висновків, списку використаних джерел (327 найменувань). Загальний обсяг дисертації складає 253 сторінки, з них 196 – основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У «Вступі» обґрунтовується актуальність теми дослідження, зазначається її зв'язок з науковими програмами, визначаються об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження, розкривається наукова новизна і практичне значення дисертаційної роботи, окреслюються рівень апробації її результатів та структура.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження засобів масової комунікації» проаналізовано і систематизовано ключові аспекти наукового обґрунтування діяльності ЗМІ. Так, у підрозділі 1.1. «Політологічний дискурс у дослідженнях засобів масової інформації» наголошено, що жодна теорія не визнає засоби масової інформації самостійним суб'єктом політики. Ідеологи теорії інформаційної демократії (М. Кастельс, Дж. Нейсбіт, М. Рокар та ін.) наділяють непересічною цінністю вільну інформацію, що є складовою, але не джерелом політичного режиму, а ЗМІ виступають у ролі носіїв такої інформації.

Стверджується, що громадська думка у значенні збірного соціально-політичного уявлення про буття уособлює площину, де перетинаються політичні технології і засоби масової інформації як їхній інструмент і засіб реалізації. Проаналізовано різні підходи до розуміння і способів формування громадської думки, зокрема, за допомогою ЗМІ (Ю. Габермас, М. Дзюба, Б. Коен, У. Ліппманн, А. Лоуелл, Н. Луман, Т. Марусяк, В. Набруско, О. Новакова, І. Осадца, В. Оссовський, М. Рудик, Г. Тард, В. Фісанов, О. Шиманова-Стефанишин та ін.).

Встановлено, якщо політика залежить від громадської думки, то, з одного боку, це ознака демократичності політичного режиму, з іншого, свідчення зацікавленості політиків у впливі на процеси формування громадської думки. Досліджуючи підходи до категоризації ЗМІ як «четвертої влади», враховано аргументи прибічників владної інтерпретації медіа (Т. Петерсон, Ф. Сіберт, О. Старіш, В. Терещенко, В. Шрамм) і тих, хто не вбачає у мас-медіа джерело безпосереднього впливу на ухвалення політичних рішень (Дж. Бламлер, М. Гуревич, Ж.-М. Котре, А. Митко).

Запропоновано розглядати ЗМІ у форматі двох взаємопов'язаних статусів: як функціональну складову процесу реалізації політичних технологій і як інструмент конструювання і впливу на формування громадської думки.

Функціональне призначення ЗМІ зведено до інформування суспільства, формування і впливу на громадську думку, агітації та пропаганди, маніпулювання, акцентування та відвертання уваги, конструювання реальності, утвердження або подолання стереотипів тощо. Політика через державний апарат виконує щодо засобів масової інформації менш розгалужений набір функцій – контроль, цензура, квотування, гейткіперство та ін.

У підрозділі 1.2. «Функціональні особливості регіональних ЗМІ» акцентовано визначення місцевих засобів масової інформації як географічно зумовлених і орієнтованих на конкретні співтовариства оригінальні новинні організації, призначених для заповнення прогалін у висвітленні проблем регіону та сприяння громадській участі (Е. Мецгар). Наголошено, що специфіку регіональних ЗМІ зумовлюють такі чинники, як охоплення аудиторії, діапазон

актуальних тем, матеріально-технічне забезпечення, рівень інституціоналізованості, можливості втримання нейтрального статусу, унормування журналістської діяльності та под.

Визначено, що умовами діяльності регіональних засобів масової інформації на сучасному етапі є: скорочення читацької аудиторії, зменшення обсягів реклами, втрати у друкованій сфері медіабізнесу, падіння ринкової вартості місцевих медіакомпаній, відсутність інтересу інвесторів (Р. Нільсен), втрата цінності бренду «local» (О. Суїч), потреба постійно конкурувати з центральними мас-медіа. Останній чинник зумовив розвиток таких функцій місцевих ЗМІ, як мобілізаційні (дозволяють виважено оцінити потенціал засобу масової інформації), комунікаційні (взаємодія як з аудиторією, так і з владою, місцевою бізнес-елітою, лідерами громадської думки та ін.), маркетингового супроводу (сприяє перетворенню інформації на товар).

Реалізація перелічених функцій залежить від ресурсів ЗМІ – сукупності можливостей, засобів та умов, які дозволяють забезпечити повний цикл обігу інформації та змістів. До таких ресурсів належать інформація, її джерела, кадри, засоби самоокупності та інвестиції, медіаринок та відповідна інфраструктура, знання про процес обробки та презентації інформації.

З неполітичної точки зору, функції місцевих ЗМІ охоплюють зберігання й архівування подій і згадок про важливі заходи, рішення, зміни у житті місцевих мешканців. Політична складова функціонування місцевих мас-медіа – пропаганда і контрпропаганда, оперативне реагування на інформаційні вкиди політичних опонентів, іміджеве позиціонування політичних акторів, агітація та маніпулювання, конструювання суспільно-політичної реальності.

Функціями ЗМІ у контексті їхньої взаємодії з зовнішнім середовищем є: створення локального інформаційного простору з одночасним включенням у нього місцевого населення; постачання контенту для загальнодержавних ЗМІ; формування іміджу та брендів регіонів, їхнього культурного та промислового позиціонування; створення бази для первинної підготовки медіакадрів; інформування державних органів про події у регіонах.

У підрозділі 1.3. *«Методологія вирішення дослідницьких завдань»* обґрунтовано її міждисциплінарний характер, що дозволяє опанувати кросс-темну взаємодію політики, медіа та суспільства.

Провідним методом наукового пошуку визначено структурно-функціональний аналіз, який дозволив: визначити місце ЗМІ у соціально-політичній структурі, описати місце і призначення засобів масової інформації в електоральному процесі, у площині здійснення політичних технологій, структурувати безпосередньо ЗМІ та визначити функції, притаманні кожному з різновидів, визначити складові медіаринку тощо.

Інституціональний метод у поєднанні з нормативним та компаративним підходами уможливили з'ясування умов функціонування різних видів медіа і в цілому інформації як в Україні, так і країнах зарубіжжя, спільних та відмінних рис діяльності центральних та регіональних ЗМІ в західних країнах та Україні тощо. Аналітичний метод застосовано в аналізі медіапроцесів у країнах пострадянського табору, стану і можливостей впливу регіональних мас-медіа на громадянське суспільство, зв'язків між каналами поширення інформації та ін.

Методологічно обґрунтованим було використання принципу конвергенції, який пояснює процеси трансформації традиційних ЗМІ у нові – інтерактивні, мультимедійні, гіпертекстуальні. Контент-аналіз, фактологічний та статистичний підходи, соціологічний метод застосовано для аргументації політичного впливу на регіональні медіаринки, з'ясування наслідків діяльності політизованих медіа, функціонування місцевої партійної преси тощо.

У другому розділі **«Інституціональні особливості функціонування регіональних ЗМІ»** досліджено зарубіжний досвід формування регіонального медіа-простору, політико-правові умови діяльності регіональних ЗМІ в Україні, партійну пресу як комунікаційну складову місцевих електоральних кампаній.

У підрозділі 2.1. *«Зарубіжний досвід формування регіонального медіапростору»* визначено, що законодавство розвинених країн у сфері медіа складалося протягом значного періоду часу в умовах розвитку інституту парламентаризму, політичної опозиції, громадянського суспільства, що забезпечило функціонування потужних медіасистем, здатних до саморегуляції. Вибудоване за чіткими збалансованими правилами та принципами воно створило гарантії запобігання втручанню держави у діяльність ЗМІ за допомогою системи самоконтролю, забезпечило високий рівень конкуренції національних і регіональних видань, свободу преси та вільне висловлення думки.

У процесі дослідження особливостей регіональних ЗМІ в демократичних країнах (на досвіді Німеччини, Франції, країн Скандинавії) виявлено сукупність умов та специфічних рис, які визначають демократичність медіасистеми та з'ясовано їхню центральну роль як важливого соціального інституту у процесах формування ідентичності та культури місцевої спільноти.

Стверджується, що в країнах пострадянського табору достатні умови якісного розвитку регіональних ЗМІ були зумовлені процесами децентралізації та реформування ЗМІ. Від початку демократичних перетворень у країнах Східної Європи правова база медіареформ була сформована відповідно до європейських та міжнародних стандартів. З розвитком місцевого самоврядування регіональні ЗМІ стали елементом культури громадянського суспільства (Польща). Водночас наголошується, що зростання впливу уряду на ЗМІ (Угорщина, Словаччина), посилення тиску олігархічних груп (Чехія), зменшення громадського контролю за процесом врегулювання діяльності ЗМІ призводять до зниження рівня свободи в країнах.

У підрозділі 2.2. *«Політико-правові умови діяльності регіональних ЗМІ в Україні»* визначено в цілому відповідність рівня розвитку інформаційного законодавства функціонування регіональних ЗМІ України динамічним суспільним змінам. Сучасна нормативно-правова база інформаційно-комунікаційного простору забезпечує доступ кожного громадянина до незалежної та достовірної інформації, закріплює механізми взаємодії місцевих медіа та владних структур, які позитивно впливають на динаміку регіонального життя. У той же час підтверджено, що суперечливість та несистемність вітчизняної правової політики в інформаційній сфері, її кон'юнктура спрямованість призводить до посилення від'ємного впливу політико-правових умов на діяльність регіональних ЗМІ в Україні. Констатується необхідність

законодавчих змін в нормативно-правовій діяльності щодо функціонування українських ЗМ, яка зумовлена сучасним станом нових викликів (збройна агресія, динамічний розвиток інформаційних технологій тощо).

Розглянуто особливості роздержавлення засобів масової інформації в Україні: з одного боку, суперечливість та неоднозначність процесів зумовлена протиріччями законодавчих норм, саботажем місцевих органів самоврядування, неоднорідністю регіонів у розвитку місцевої преси, з іншого – неготовністю роздержавлених ЗМІ до сепарації з місцевою владою, відсутністю у керівників ЗМІ розуміння правил ведення медіа бізнесу та уміння комунікувати з аудиторією.

У дослідженні специфіки та особливостей функціонування регіональних засобів масової інформації у процесі демократичних перетворень у сучасній Україні охарактеризовано їхні позитивні та негативні риси. Позитивними констатовано збільшення розгляду регіональними медіа спектру місцевих питань, зміни у форматах діяльності регіональних ЗМІ та їхня спрямованість на актуалізацію мультимедійних проєктів, власних сторінок у соціальних мережах, сіті-гайдів, створення конвергентних платформ для діалогу і дискусій громади та влади. Серед інноваційних медійних проєктів розглянуто сіті-гайди, урбаністичні онлайн-радіостанції як побічні проєкти громадської ініціативи, локальні проєкти в соціальних мережах. Серед негативних тенденцій відмічено орієнтацію регіональних засобів масової інформації на новинний контент загальнонаціонального масштабу, дублювання регіональними ЗМІ інформації національних медіа, низьку якість контенту, інертність співробітників місцевих ЗМІ; домінування замовних статей, часте ігнорування місцевої проблематики та висвітлення зовнішньої агресії.

У підрозділі 2.3. «Партійна преса як комунікаційна складова місцевих електоральних кампаній» з'ясовано, що практика регіональних партійних газет у цілому відповідає особливостям функціонування центральних партійних видань. Визнано ефективність партійної періодики у процесі політичної комунікації в електоральних кампаніях через збільшення тиражів, географії розповсюдження, періодичності. Поряд з цим виборча практика партійних видань місцевих електоральних кампаній відрізняється декларативністю, популізмом, мітинговою риторикою, низьким рівнем інтелектуального потенціалу авторів матеріалів, зловживання передруком без вказівки на першоджерело, використанням маніпулятивного контенту, застосуванням неетичних методів міжпартійної конкурентної боротьби, що зумовлює низький рівень затребуваності таких видань у масового читача.

Серед проблемних аспектів функціонування партійної преси на регіональному рівні визначено відсутність офіційної реєстрації більшості видань, їхніх вихідних даних, часті обмеженнями випуску виборчим періодом, імітацію під суспільно-політичні видання. Поряд з цим партійна газета має перспективи стати інноваційною моделлю політичної комунікації і може служити засобом політичної мобілізації аудиторії через управління динамічним сприйняттям електоральних мас.

Третій розділ «Регіональні медіа як актори суспільно-політичних процесів в сучасній Україні» присвячено дослідженню можливостей

медіавпливу на політизацію місцевого медіаринку, громадянське суспільство та перебіг локальних суспільно-політичних процесів. У підрозділі 3.1. «Чинники політизації регіонального медіаринку» констатовано, що його характеризують такими рисами, як концентрованість (провідні ЗМІ зосереджені у власності невеликої кількості осіб), комерціалізованість (зумовлена прагненням медіа отримувати прибуток від реклами), політизованість (тісно межує із тенденцією до олігополії та використанням ЗМІ для політичної боротьби), конкурентність (боротьба за аудиторію, ексклюзивність, реалізацію технологічних рішень, рекламні бюджети), конвергентність (ЗМІ розвиваються у рамках глобального процесу конвергенції медіа), регульованість (політико-правовою базою), сегментованість і структурованість (фактична структурація медіаринку).

Зазначено, що місцеві видання мають менше можливостей бути рентабельними, через що одні ЗМІ припиняють своє існування, інші потрапляють в орбіту інтересів зацікавлених кіл і функціонують вже як засіб інформаційної підтримки. Відтак, «політичне фінансування» регіональних медіа є одним із чинників політизації місцевого медіаринку. Таке припущення аргументовано прикладами з усіх регіонів країни, де більшість ЗМІ виявилися у власності чи під контролем місцевих політиків та бізнесменів.

Період 2019-2020 рр. відзначився посиленням виборчого чинника політизації місцевої медіасфери. Локальні ЗМІ виступили суб'єктами не лише медіапідтримки політичних сил, але й базою для розробки агітаційних матеріалів, проведення акцій, формування smm-стратегій для соціальних мереж. Доведено, що використання місцевих телеканалів для політичної реклами актуальне лише тоді, коли аудиторія орієнтується у місцевих політиках і налаштована обирати «свого». Якщо ж вагу має політичний бренд, то доцільним є задіювання потенціалу центральних телеканалів.

Підсумовано, що чинниками політизації регіонального ринку в Україні є: потреба ЗМІ у фінансовій підтримці; виборчий процес; нарощування власності і впливів економічними і політичними групами; формування партійних структур та реформатування місцевих еліт. Мінімізувати перелічені впливи дозволить запровадження реальної державної підтримки регіональних ЗМІ, запозичення зарубіжного досвіду з оптимізації і самоокупності медіа, пріоритетність етичних норм журналістської діяльності, посилення контролю за дотриманням норм виборчого законодавства, унеможливлення монополізації інформації, підвищення рівня медіакультури і медіаграмотності суспільства.

У підрозділі 3.2. «Ресурсний потенціал місцевих ЗМІ у контексті розбудови громадянського суспільства» висловлено припущення, що за відсутності механізмів напрацювання та презентації консолідованих ідей і цілей процес реакцій «за» і «проти» на програмні меседжі, оприлюднені у місцевих ЗМІ, може сприйматися як певний фільтр у формуванні суспільних цінностей. Якісним у вказаному контексті показником вважаємо загальний рівень довіри до ЗМІ, який у період 2019-2020 рр. зріс до 52,5%.

На основі аналізу ряду регіональних ЗМІ щодо реалізації ними комунікаційних можливостей виявлено орієнтованість місцевих медіа на громаду – її потреби і запити, можливість і здатність до комунікації, усвідомлення власної спроможності. Прикладами ефективного

медіаспівробітництва на користь розбудови громадянського суспільства, соціального партнерства та залучення позитивного зарубіжного досвіду вважаємо функціонування в Україні мережі регіональних пресклубів та кризових медіацентрів. Наголошено, що регіональні ЗМІ, які функціонують у нових умовах конвергентності, мають усвідомлено підійти до зміни парадигми діяльності – не лише інформувати аудиторію, але й сприяти її комунікації.

Зроблено висновок, що функція зберігання згадок про важливі події і зміни, які стосуються місцевих спільнот, – важливе призначення регіональних ЗМІ, особливо для формування спільних досвіду, історії, цінностей.

Актуалізовано просвітницько-гуманітарні громадські ініціативи, які реалізуються за участі або посередництва «нових медіа» (благодійні збори коштів, інформування про онлайн-петиції, соціальні акції та под.). Висловлені тези апробовано за допомогою аналізу результатів пошуку у Google за заданими параметрами, де перша сторінка-відповідь на 100% представлена посиланнями на регіональні ЗМІ з повідомленнями про потребу в допомозі чи участі.

Чинником впливу регіональних ЗМІ стала реформа децентралізації, якою остаточно в нормовано спроможну громаду як місцевий сегмент громадянського суспільства, а територіальність як складову локальних медіа. Розбудова регіональних ЗМІ відповідно до меж новоутворених ОТГ оптимізує формування сприятливого медіасередовища для реалізації місцевих проєктів, налагоджує комунікацію між мешканцями громад та органів влади з громадянами.

Актуальність дослідження, викладеного у *пункті 3.3. «Конвергенція регіональних ЗМІ як засіб конструювання нової політичної реальності»*, зумовлено, у першу чергу, постійним зростанням кількості інтернет-абонентів в Україні (28,7 млн осіб у 2020 р.).

Щодо місцевої преси, то проаналізувавши перебіг трансформації районних газет Івано-Франківської області, встановлено, що 64% з них не створили інтернет-версій своїх видань, а для близько 9 тис. підписників їхніх сторінок у соцмережах контент не оновлюється роками. Така ситуація з друкованими медіа характерна для всіх регіонів країни. Щодо конвергенції регіональних телевізійних каналів, то більшість з діючих нині з'явилися у період, коли розвиток мультимедіа і залучення інтернет-сервісів вже були вимогами ринку, тому регіональне ТБ присутнє як на власних сайтах, так і на хостингу YouTube, сторінках Facebook тощо.

На основі проаналізованих даних констатовано, що процес трансформації регіональних традиційних медіа в Україні є навздогінним, тобто не синхронним із глобальним процесом конвергенції. Це зумовлено: відсутністю відповідного досвіду та навичок у використанні мультимедійних платформ, браком відповідних кадрів, дефіцитом матеріально-фінансових ресурсів, мінливістю аудиторії.

Доведено, що найбільшій динаміки у процесі конвергенції регіональних медіа зазнав сектор електронних ЗМІ – сайтів новин, кількість яких регулярно зростає (успішні кейси мереж локальних медіа «CitySites», «The City»).

Досліджені дані засвідчили наявність кількох тенденцій: регіональні медіа не отримали достатнього інформаційного авторитету серед місцевої аудиторії; розширення технологічних можливостей місцевих ЗМІ не означало поліпшення якості контенту; контрольованість засобів масової інформації на місцевому рівні залишається незмінною; за місцевими електронними ЗМІ закріпився статус збирачів і поширювачів фейків та маніпулятивних матеріалів. Разом із цим, регіональний сегмент «нових медіа» бере участь у конструюванні нової політичної реальності. Навздогінна конвергенція місцевих ЗМІ зумовила такі характеристики політичного впливу, як фрагментарність, керованість, несистемність. Регіональні ЗМІ програють у конкурентній боротьбі центральним медіа, але мають потенціал до завоювання місцевої аудиторії, адже знають її потреби, очікування, комунікують з нею однією мовою.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу досліджень вітчизняних та зарубіжних учених щодо ролі ЗМІ у політичних трансформаціях з'ясовано, з одного боку, відсутність визнання засобів масової інформації самостійним суб'єктом політики у більшості теорій (М. Кастельс, Дж. Клаппер, Дж. Нейсбіт, М. Рокар та ін.), з іншого – їхній функціональний (Ю. Габермас, У. Ліппман, А. Лоуелл, Н. Луман, Г. Тард), інформаційно-психологічний і політичний (М. Дзюба, Б. Коен, Т. Марусяк, О. Новакова, І. Осадца, В. Оссовський, О. Старіш, В. Фісанов, Г. Шельські, О. Шиманова-Стефанишин) виміри впливу на формування громадської думки. Розглядаючи громадську думку як один із основних системоутворюючих елементів теорії ЗМІ, констатовано її визначальну роль у забезпеченні стабільності чи дестабілізації політичного курсу, залученні до конструювання політичної реальності і суспільної легітимації влади, неможливості її штучного конструювання в умовах демократичного переходу.

Узагальнено складові функціонального виміру ЗМІ в українському політологічному та масмедійному дискурсі: забезпечення суспільної відкритості та зворотного зв'язку у відносинах із владою; формування громадської думки; впровадження в масову свідомість певних оцінок явищ і фактів з метою досягнення впливу на неї; суспільна консолідація, діалог, інтеграція; формування імперативів національної свідомості; обмін інформацією; політична та суспільна комунікація, агітація та маніпулювання; формування національного інформаційного простору, загальної культури та окремих її напрямків; підтримка політичного курсу держави тощо.

2. Сформульовано систему функцій місцевих ЗМІ для збереження свого статусу на регіональному медіаринку. Такими визначено мобілізаційні функції, комунікаційні та функції маркетингового супроводу. Функціональним виміром взаємодії місцевих ЗМІ з зовнішнім середовищем визначено створення локального інформаційного простору з одночасним забезпеченням можливості включення в нього місцевого населення; постачання контенту для загальнодержавних ЗМІ; створення іміджу регіонів, брендів територій, їхнього культурного та промислового позиціонування; інформування державних органів та відомств про події у регіонах.

Для ґрунтового вирішення дослідницьких завдань запропоновано визначення «регіонального медіаринку» як системи взаємовідносин виробників інформаційного контенту, аудиторії та зацікавлених у впливі на неї суб'єктів, сфера інтересів яких обмежується певними межами територіального поділу (адміністративного чи умовно регіонального) та поняття «ресурси засобів масової інформації» як сукупності можливостей, засобів та умов, що дозволяють забезпечити повний цикл обігу інформації та змістів – від появи інформаційного приводу до його презентації аудиторії у вигляді медіаконтенту із подальшою капіталізацією процесу.

3. Міждисциплінарний характер дослідження розкрито через інтеграцію ресурсів методологічного пошуку у площину кроссистемної взаємодії політики, медіа та суспільства. Провідним інструментарієм визначено структурний функціоналізм, який дозволив з'ясувати місце ЗМІ у соціально-політичній структурі, медіасередовищі, медіаринку, зокрема регіональному; описати місце і призначення засобів масової інформації в електоральному процесі, у площині здійснення політичних технологій, у партійних організаціях; структурувати ЗМІ та виокремити їх за територіальним охопленням аудиторії (регіональні ЗМІ); визначити складові медіаринку.

4. У процесі дослідження регіонального медіапростору в зарубіжних країнах констатовано його залежність від рівня розвитку національного законодавства та визначальний вплив демократичних умов розвитку суспільства для функціонування потужних та розвинених медіасистем, здатних до саморегулювання. Узагальнено критерії демократичності медіасистеми: взаємодія держави і ЗМІ в умовах розвиненого громадянського суспільства, високий рівень свободи діяльності ЗМІ, мінімальний показник втручання урядових структур в управління регіональними ЗМІ, професійний підхід незалежного медіаменеджменту, дотримання етичних норм як елементу саморегулювання.

Децентралізація та роздержавлення в країнах Східної Європи розглянуто як базову умову якісного розвитку регіональних ЗМІ. Акцентовано увагу, з одного боку, на забезпеченні конкурентних засад діяльності для місцевих ЗМІ відповідно до європейських та міжнародних стандартів правової бази медіареформ, з іншого, – на складності та проблемності цих процесів, що знайшло прояв у припиненні існування або поглинанні більшості місцевих видань потужними медійними холдингами через певну законодавчу невизначеність, відсутність достатньої кількості фінансово-економічних ресурсів та інвестицій.

5. Стверджується про відповідність політико-правових умов діяльності регіональних ЗМІ в Україні, які визначають у цілому позитивну динаміку функціонування регіональних медіа. У той же час, доведено, що суперечливість та несистемність вітчизняної правової політики, кон'юнктурна спрямованість формування законодавчої бази в інформаційній сфері посилює вплив негативного фактору демократичних перетворень у функціонуванні українських регіональних ЗМІ. Доведено проблемність процесу роздержавлення ЗМІ в Україні, що полягає, з одного боку, у неоднорідності регіонів у розвитку місцевої преси, наявності суперечливих законодавчих норм,

проявів саботажу з боку місцевих органів самоврядування, з іншого, – у відсутності цілісних концепцій розвитку локальних медіа, їхнього небажання до сепарації з місцевою владою, неготовності більшості друкованих видань стати мультимедійними медіапровідниками у процесі інформаційного забезпечення діяльності об'єднаних територіальних громад.

Констатовано збільшення розгляду регіональними медіа спектру місцевих питань, розширення напрямків їхньої роботи з аудиторією, позиціонування локальних ЗМІ як майданчику для діалогу і дискусій громади та влади, зменшення проросійського фейкового контенту, переформатування традиційних моделей ЗМІ в інноваційні медійні проєкти.

6. Стан регіональної партійної преси в сучасній Україні свідчить про низький рівень її затребуваності у масового читача. Це пов'язано, по-перше, із зосередженням партійної газети на висвітленні матеріалів актуальних для партійних активістів; по-друге, із неможливістю надання об'єктивної інформації через чітку політико-ідеологічну заданість партійної преси; по-третє, через інформаційну перенасиченість виборців у період проведення виборчих кампаній. З'ясовано, що практика регіональних партійних газет в цілому відповідає особливостям функціонування центральних партійних видань, що дозволяє екстраполювати висновки про призначення партійної преси для внутрішньопартійної аудиторії, зумовленість редакційної політики матеріальною залежністю, неможливість надання виборцям об'єктивного уявлення про хід виборчого процесу та внутрішньопартійні тенденції, зниження впливу партій у формуванні усвідомленого вибору, зниження активності (або припинення існування) партійної періодики у післявиборчий період.

Наголошено на універсальності новинного та тематичного контенту, методів висвітлення та подачі матеріалів регіональної партійної преси у період проведення електоральних кампаній, зосередженні партійних видань на просуванні політичної платформи та ідеологічних настанов своєї діяльності через висвітлення позитивної іміджевої інформації в руслі зацікавленого партійного керівництва. Стверджується, що виборчий досвід партійних видань на регіональному рівні засвідчив низький рівень інтелектуального потенціалу авторів матеріалів, відсутність аналітики державних авторитетів, зловживання примітивним передруком без вказівки на першоджерело, фальсифікацію тексту матеріалу, використання маніпулятивних новин або фейків тощо.

7. На основі досліджених фактів та тенденцій виокремлено специфічні риси українського медіаринку (концентрованість, комерціалізованість, політизованість, конкурентність, конвергентність, регульованість, сегментованість і структурованість) та чинники його політизації. Серед останніх акцентовано потребу засобів масової інформації у фінансовій підтримці; активне включення місцевих ЗМІ у виборчі кампанії, де їхня участь полягала переважно у реалізації антитехнологій; нарощування власності і впливів місцевими економічними елітами; формування партійних структур та переформатування місцевих еліт, мотивованих децентралізацією влади. Засобами мінімізації перелічених впливів визначено запровадження реальної державної підтримки регіональних засобів масової інформації; дотримання етичних норм журналістської діяльності та професіоналізація кадрів

регіональних медіа; посилення державного контролю за дотриманням норм виборчого законодавства у частині залучення ЗМІ до електорального процесу; унеможливлення державою монополізації інформації та засобів впливу на її поширення; підвищення загального рівня медіакультури і медіаграмотності.

8. Критеріями оцінки ресурсного потенціалу місцевих ЗМІ у контексті розбудови громадянського суспільства запропоновано вважати неполітичні функції масмедіа: суспільну консолідацію та діалог, зберігання й архівування подій і згадок про важливі заходи, рішення, зміни у житті місцевих мешканців, населених пунктів, локальних спільнот; забезпечення можливості для населення через коментарі та обговорення у ЗМІ і соціальних медіа реагувати на місцевий порядок денний; соціалізацію громадян, їхню інтеграцію у суспільні процеси. Підкреслено потенціал місцевих ЗМІ, у першу чергу друкованої преси, у можливості зберігання історичної та національної пам'яті як важливого чинника формування спільних цінностей та ідентифікації людини, її сьогодення та майбутнього з певною територією.

Наголошено, що інтерактивність ЗМІ є запорукою консолідації місцевих спільнот, інтеграції її членів в інформаційний простір громади, формування громадської думки у межах агломерації. Прикладами ефективного медіаспівробітництва на користь розбудови громадянського суспільства, соціального партнерства та залучення позитивного зарубіжного досвіду названо функціонування в Україні мережі регіональних пресклубів та кризових медіацентрів. На основі аналізу опції зворотного зв'язку у структурі місцевих ЗМІ сформульовано рекомендацію щодо необхідності усвідомленого підходу масмедіа до потреби зміни парадигми власної діяльності – від суто інформування аудиторії до сприяння її комунікації. Актуалізовано просвітницько-гуманітарну та соціокультурну функції місцевих ЗМІ, які впливають на ціннісну надбудову громадянського суспільства.

Визначено, що вагомим чинником залучення регіональних ЗМІ до формування громадянського суспільства стала реформа децентралізації, результатом якої є перетворення громади на самодостатній, самостійний, добровільний, спроможний місцевий сегмент громадянського суспільства.

9. Аналіз активності традиційних місцевих ЗМІ у мережі Інтернет дозволив зробити висновок про навздогінний характер їхньої конвергенції як наслідок відсутності відповідного досвіду та навичок у використанні мультимедійних платформ, браку відповідних кадрів, дефіциту матеріально-фінансових ресурсів, спрямованості аудиторії на вже існуючий електронний контент. Проте ефективними прикладами конвергентних медіа визначено функціонування ряду електронних ЗМІ та їхню діяльність у соціальних мережах, (проєкти «CitySites» та «The City»).

На основі дослідження перебігу конвергенції місцевих ЗМІ виявлено ряд тенденцій: по-перше, регіональні медіа попри свої намагання опанувати нові принципи мультиплатформенної комунікації не здобули достатнього інформаційного авторитету серед місцевої аудиторії; по-друге, розширення можливостей місцевих ЗМІ, освоєння мультимедійних форматів, запровадження інтерактивної взаємодії через соціальні мережі не поліпшили характеристики контенту, особливо щодо об'єктивності і незаангажованості

висвітлення подій у регіоні; по-третє, контрольованість засобів масової інформації на місцевому рівні залишається незмінною; імідж місцевих електронних ЗМІ закріпив за собою статус збирачів і поширювачів неперевіраних даних, фейків, маніпулятивних матеріалів. Попри те, що регіональні засоби масової інформації програють у конкурентній боротьбі центральним медіа, стверджується наявність конкурентних переваг та потенціалу до завоювання місцевої аудиторії, що пов'язано зі знанням її потреб, розумінням очікувань, сприйняттям ціннісних орієнтацій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Русиняк А. І. Регіональні медіа: специфіка понятійно-категоріального апарату. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2018. № 12. С. 75–84.
2. Русиняк А. І. Політологічний дискурс у дослідженнях засобів масової інформації: функціональний аспект. *Науковий журнал «Політикус»*. 2020. № 5. С. 16–22.
3. Русиняк А. І. Регіональні ЗМІ у процесі демократичних перетворень в Україні: специфіка і проблемний вимір. *Науковий журнал «Політикус»*. 2020. № 6. С. 51–57.
4. Русиняк А. І. Традиційні ЗМІ як актори процесу політичного конструювання суспільства. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. Вип. 14. 2020. С. 74–84.

Наукові праці в наукових періодичних виданнях інших держав:

5. Русиняк А. І. Ресурсний потенціал місцевих ЗМІ у контексті розбудови громадянського суспільства в Україні. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 5(33). С. 17–22.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Русиняк А. І. Взаємовплив регіональних мас-медіа на державну політику. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Регіональна політика в контексті європейської інтеграції України» (м. Івано-Франківськ, 12 вересня 2014 р.)*. Івано-Франківськ. 2014. С. 172–177.
7. Русиняк А. І. Нормативна теорія взаємовідносин медіа та політики: суть та основні моделі. *Матеріали Всеукраїнської конференції «Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональний виміри» (м. Івано-Франківськ, 12-13 жовтня 2017 р.)*. 2017. С. 46–50.
8. Русиняк А. І. Особливості регіональної медійної системи Польщі. *Європа: виклики для України: збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу із міжнародною участю (до 100-річчя від заснування Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка)*. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2018. С. 90–93.
9. Русиняк А. І. Чинники медіавпливу на формування громадської думки: теоретичний аспект. *Збірник матеріалів XII Всеукраїнської науково-практичної*

конференції «Модернізація політичної системи сучасної України: стан та перспективи розвитку» (м. Северодонецьк, 26 грудня 2018 р.). Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля. 2019. С. 60–67.

10. Русиняк А. І. Чинники політизації регіонального медіаринку в Україні. *Збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні наукові дослідження різноманітних соціальних процесів сучасного суспільства»* (м. Одеса. 11-12 вересня 2020 р.). Причорноморський центр досліджень проблем суспільства. 2020. С. 63–66.

11. Русиняк А. І. Вплив засобів масової інформації на процес політичного конструювання суспільства. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Україна. Європа. Світ. Історія та сучасність»* (м. Київ, 4-5 грудня 2020 р.). Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. 2020. С. 100–104.

АНОТАЦІЯ

Русиняк А. І. Регіональні ЗМІ в політичній системі України: політологічний аналіз. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеню кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів. 2021.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню ролі, потенціалу та можливостей впливу регіональних засобів масової інформації на політичну систему сучасної України. Теоретико-методологічну складову дисертації зосереджено на вивченні засобів масової комунікації у контексті політологічного дискурсу та дослідженні функціональних особливостей регіональних ЗМІ.

Досліджуючи інституціональні особливості функціонування місцевих ЗМІ, проаналізовано зарубіжний досвід формування регіонального медіапростору та політико-правові умови діяльності регіональних ЗМІ в Україні. З'ясовані особливості партійної преси як комунікаційної складової місцевих електоральних кампаній.

Крізь призму дослідження специфіки діяльності регіональних медіа як акторів суспільно-політичних процесів в сучасній Україні з'ясовано чинники політизації регіонального медіаринку, визначено ресурсний потенціал місцевих ЗМІ у контексті розбудови громадянського суспільства та вплив конвергенції регіональних мас-медіа на конструювання нової політичної реальності.

Ключові слова: засіб масової інформації, політичний процес, вибори, медіапростір, медіаринок, політична комунікація, громадянське суспільство, інформаційне суспільство, політична культура.

АННОТАЦИЯ

Русиняк А. И. Региональные СМИ в политической системе Украины: политологический анализ. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.02 – политические институты и процессы. Львовский национальный университет имени Ивана Франко. Львов, 2021.

Диссертация посвящена исследованию роли, потенциала и возможностей влияния региональных средств массовой информации на политическую систему современной Украины. Теоретико-методологическая составляющая диссертации сосредоточена на изучении средств массовой коммуникации в контексте политологического дискурса и исследовании функциональных особенностей региональных СМИ.

Исследуя институциональные особенности функционирования местных СМИ, проанализирован зарубежный опыт формирования регионального медиaprостранства и политико-правовые условия деятельности региональных СМИ в Украине. Установлены особенности партийной прессы как коммуникационной составляющей местных электоральных кампаний.

Исследуя специфику деятельности региональных медиа как акторов общественно-политических процессов в современной Украине, определены факторы политизации регионального медиарынка, ресурсный потенциал местных СМИ в контексте развития гражданского общества и влияние конвергенции региональных СМИ на конструирование новой политической реальности.

Ключевые слова: средство массовой информации, политический процесс, выборы, медиaprостранство, медиарынок, политическая коммуникация, гражданское общество, информационное общество, политическая культура.

SUMMARY

Rusynyak A. I. Regional mass media in the political system of Ukraine: political analysis. – Manuscript.

A dissertation for a Candidate's degree of political sciences; specialty 23.00.02 – Political Institutions and Processes. Ivan Franko National University. Lviv, 2021.

The dissertation is concerned with role, potential and possibilities of regional mass media of influence on the Ukraine modern political system. The theoretical and methodological part of the dissertation is focused on the study of mass media in the context of political science discourse and the study of regional media functional features. The author emphasis on thesis that the most of theories do not consider the media as an independent subject of politics, but, assessing the role of the media in political transformations, they confirm the constant presence of the media in the context of political processes and media influence in the rise and evolution of public consciousness and public opinion. The research determines public opinion as the point of intersection of media and politics in their functional expression.

Three important aspects of the existence of local media are emphasized – territorial affiliation, range of information interests, target audience. The functions of local mass media that are responsible for their survival in the media market, such as mobilization, communication and marketing support functions, are considered.

While examining the experience of media in foreign countries (Germany, France, Scandinavia) specific features that determine the democracy of the media system are revealed: the interaction of state and media in a developed civil society,

high level of media freedom, minimal direct political intervention in the media management, the professional approach of an independent media management, compliance with ethical norms as an element of self-regulation.

The correspondence of the level of information legislation development of the Ukraine regional mass media to the dynamic social changes is determined. The author notes the increasing in media coverage of local issues, their work directions with the audience, amplification media position as a platform for dialogue and discussion of the community and government, reducing pro-Russian fake content, transformation of the traditional media models.

The party periodicals effectiveness in the process of political communication in election campaigns are considered including the increase in circulation, geography of distribution, periodicity. At the same time the problematic aspects of the party press at the regional level focused on lack of a system of systematic communication with voters in political parties.

The author argues that the Ukrainian media market is characterized by such features as concentration, commercialization, politicization, competitiveness, convergence, regulation, segmentation and structure. It has been found factors of politicization of the regional media market in Ukraine: the need of the media for financial support, the election process, the increase of property and influence by economic elites, the formation of party structures and the reformatting of local elites.

The non-political functions of the media are considered as criteria for assessing the resource potential of local media in the context of building civil society. The research shows that the interactivity of the media is the key to the consolidation of local communities, the integration of its members into the information space of the community, the formation of public opinion within the agglomeration. The leading purpose of regional media is specified the function of preserving historical and national memory as an important factor in the formation of common values, experience, history.

After analysis of the traditional local media activity on the Internet it can be concluded their catching up, not synchronous character of the convergence with the global process of media transformation.

Key words: mass media, political process, elections, media space, media market, political communication, civil society, information society, political culture.